

EL PUIG DE MORS I EL CASTELL DE MORS, UN ASPECTE DE LA TOPONÍMIA ANTIGA DE MALLORCA

Mateu Morro i Marcé

XII Jornada d'Antroponímia i Toponímia. Marratxí, 1997

En l'estudi d'un topònim les explicacions lingüístiques i la recerca de documentació històrica es poden complementar amb l'observació directa de les característiques del lloc. Allò que semblava opac es pot fer transparent per la força de la realitat observable, i en l'aplicació d'aquest criteri sovint trobam indicis que ens són útils per reforçar o rebutjar determinades línies d'anàlisi.

En aquest escrit, que versa sobre dos topònims antics de Mallorca (Puig de Mors i Castell de Mors)¹ fins ara poc explicats, es planteja la hipòtesi —a partir de la realitat d'aquests llocs— d'una significació oronímica relacionada amb la metàfora, molt fecunda, que compara una elevació del terreny amb un morro,² mitjançant l'arrel d'origen preindoeuropeu *mor* (amb la vibrant alveolar simple o múltiple).

EL PUIG DE MORS

El Puig de Mors es troba situat entre el Puig de sa Cova des Carboners i el Puig de sa Font Fresca, a uns 800 m d'altària, fent partió entre Coma-Sema (Vall d'Orient) i Solleric (Alaró).³ Al seu peu té l'extens bosc de Coma-Sema, que pel Coll des Bosc s'aboca al Torrent de Sa Foradada o d'Almadrà. A l'altra banda, cap al sud, hi ha els olivars de Solleric que s'escampen cap a Sa Casa Nova i Oli Clar. El Puig de Mors s'atalaia tant des del Castell d'Alaró i el Puig de S'Alcadena com des de les serres d'Alfàbia i de Sa Rateta, i per tot presenta la seva forma inconfusible, coberta en part d'alzines, amb una elevació central voltada d'altres dues elevacions, totes un tant arrodonides.⁴

¹ Crec que cal emprar aquestes grafies, i deixar de banda Puig d'Amós —i Castell d'Amós.

² Segons Coromines *morro* és un mot comú a les tres llengües romàniques de la Península amb la llengua d'oc, el sard i diversos parlars francesos, italians i germànics, d'origen incert; probablement començà expressant els llavis botits del qui fa el bot o posa morros, i de primer es devia identificar amb l'onomatopeia MURR, del botzinar rondinaire. DECLLC, v. V, p. 799.

³ Coma-Sema apareix primer en la forma Semacoma (1241), i Solleric era abans Xular, encara que ja el 1300 es documenta Solleric.

⁴ Aquest aspecte va fer observar a Jesús Garcia Pastor: «Adviértase la característica forma del Puig d'Amos que, vista desde este lado, parece un fantástico murciélago con las alas simétricamente desplegadas». (Jesús Garcia Pastor. *Rutas Escondidas de Mallorca*, 22 Imprenta Politécnica: Palma, 1967).

Ramon Rosselló, a partir d'una informació del pare Rafel Juan, documenta la forma Puig Damor el 1276, en unes controvèrsies entre els homes d'Almallutx i els germans Tomàs i Pere Sallambé⁵ sobre les fites d'aquest terme i Almadrà: a la part d'occident vers el Puig Damor, i baixant fins a un coll devers l'alqueria de Ramon Guitard.⁶ Ja molt més modernament: Puig d'Amós (arxiduc Lluís Salvador, 1869), Puig d'Amós (Mascaró, 1958), Puig d'Amós (J. Garcia Pastor, 1967).

Coromines a l'*Onomasticon* (vol. I, p. 41) diu que deixant a banda si hi ha comunitat d'origen entre Puig d'Amós i Castell d'Amós, i encara més en suspens si n'hi ha amb el nom urbà de Palma (carrer de la Torre de l'Amor),⁷ s'ha de tenir en compte que no solament pot venir d'AMOR o del nom bíblic AMOS, sinó també d'HUMORES > humitats, traspuament, amb dissimilació. Posteriorment, al volum II de l'*Onomasticon* escriu: Amós (puig d') i Castell d', V. vol. I, 41; en la disjuntiva etimològica indicada aquí, sembla que cal afegir el nom del poble aranès Vilamòs entre els que deuen venir del NP bíblic Amos i no pas de les alternatives.⁸ Un poc abans, en el mateix volum II de l'*Onomasticon Cataloniae*, Coromines s'ha referit al NP àrab Ammur com a origen dels topònims Pla del Mas d'Amor a Juncosa i Peña de l'Amor a Benassal.⁹

UNA ALTRA HIPÒTESI

La forma documentada en el segle XIII pel pare Rafel Juan ens posa sobre la pista d'unes altres explicacions etimològiques. Es tractaria —d'acord amb aquest document— de Mor, un mot acabat en -r, que en la seva forma actual ha incorporat una -s final, seguint una tendència freqüent a la toponímia.

Però tot i la importància d'aquesta primera documentació, el que realment crida l'atenció és l'observació d'aquest puig. El Puig de Mors és un promontori amb una forma molt característica: la seva silueta coincideix de manera sorprenent i inequívoca amb la forma ondulada d'un llavi.¹⁰ En aquest sentit, es revalidaria allò que Coromines diu —i que s'observa pertot arreu— en relació amb el fet que l'ús oronímic de morro fa referència a formes de relleu aturonades, bonys aplanats i petites prominències. Si no hi ha cap raó lin-

⁵ Aquest cognom apareix a la ciutat de Mallorca en la forma Sallembé a mitjan segle XIV. Joan Miralles i Montserrat. *Corpus d'antropònims mallorquins del segle XIV*. Institut d'estudis Catalans: Barcelona, 1997. (Repertoris de la Secció Filològica; III.)

⁶ Ramon Rosselló Vaquer. *Història d'Alaró: segles XIII-XIV*. Gràfiques Miramar: Palma, 1979, p. 129.

⁷ El carrer de Torre de l'Amor està documentat el 1521, 1790, 1817, etc. El nom fou confirmat per l'Ajuntament el 1862. Amb anterioritat fou la volta d'en Malla —i carrer d'en Mas. Segons J. M. Quadrado entre els carrers de Montserrat i de la Calatrava s'aixecà la Torre de l'Amor —«que da nombre a esta calle, de ignorado origen y carácter». Diego Zaforteza y Musoles. *La Ciudad de Palma. Ensayo histórico-toponímico*. Ajuntament de Palma: Palma, 1988.

⁸ Joan Coromines. *Onomasticon Cataloniae II (A-Be)* p. 184.

⁹ Joan Coromines. *Onomasticon Cataloniae II (A-Be)* p. 183. Coromines escriu: *Amo(r)*, *Pla del Mas d'amó* Juncosa Garr. (XII, 7. 14). Amb el qual potser cal ajuntar *Penya de l'Amor* a Benassal (XXIX, 48.5), admetent que tots dos (o almenys el primer) deuen venir del NP àr. *Ammur GG Alg.*, de la fecunda arrel antoponímica *mr* (nou noms en Hess, 41). Joan Miralles i Montserrat (*op. cit.*, p. 622) reproduïx el nom de dos jueus del Call de Mallorca de nom Ammor (1350).

¹⁰ A no gaire distància hi ha el Puig des Coll des Jou, també metafòric, que encara que assenyalava un coll entre dues elevacions bessones ja és tota una altra cosa. El poble afina molt en l'ús de la metàfora.

güística per excloure un Mors metafòric i de significació oronímica (ja que mor– i els seus derivats, com veurem, no són estranys al català i al mossàrab), la simple observació del Puig de Mors dóna un elevat grau de versemblança a aquesta hipòtesi.

Hi ha raons que ens fan pensar en una forma mossàrab: en primer terme la data primerenca de la documentació, i en segon lloc l'abundància de topònims relacionats amb aquesta arrel al País Valencià i a les Illes Balears, quasi tots també documentats des del moment de la conquesta catalana.

Vincular Mors a uns suposats orígens antroponímics té poc fonament. El Puig de Mors es troba a la cruïlla de diverses alqueries antiquíssimes de la Serra de Tramuntana (Coma-Sema, Solleric, Almadrà i Almallutx), a les quals ha anat sempre lligat, sense constituir —almenys de manera històricament coneguda— cap propietat individualitzada. És un lloc llunyà de conreus i habitatges, sols freqüentat per pastors, llenyaters i caçadors. Una explicació antroponímica, davant el que és la realitat observable del Puig de Mors és, sobretot, innecessària.

CASTELL DE MORS

El Castell de Mors és una possessió del terme de Costitx, situada ran dels termes de Lloret i de Sineu. Antigament fou anomenada Binibolaix, i tinguda sots alou, directe domini i jurisdicció de la porció de les monges de Jonqueres, a mercè de lluïsmes, presentació de fadiga, delme pla de tots els esplets i cens d'una lliura de cera blanca per les festes de Nadal.

Les formes amb les quals apareix a la documentació històrica són: Castell de Mors,¹¹ 1299; Castell de Mos, 1335; Castell d'Amors,¹² 1337; el 1416 en una capbreu apareix com a Binibolaix;¹³ Castell demós, 1511 (José Maria Quadrado. *Forenses y ciudadanos*, p. 216); Castell d'Amors, 1578; Castell d'Amors, 1581; el 1588, Pere Munar capbreva tres quarterades i mitja de terra i garriga a Castell d'Amós; el 1613 Joan Munar és propietari de la possessió dita Castell d'Amós, abans *Binibolaix*; el 1797 Joan Munar és propietari de la possessió Castell d'Amós, abans dita *Binibolaix*; el 1818, Pedro Munar del Castell de Mos; el 1819, una posesión dita lo Castell de Amós olim Binibolaix; Castell de Mós (arxiduc Lluís Salvador, 1869).

Si la forma del Puig de Mors és inconfusible, la del Castell de Mors també és prou singular (darrere les cases hi ha una moleta on hi ha emplaçada l'era de la possessió): constitueix una elevació amb la part superior poc pronunciada, retallada sobre la plana i visible des de lluny. A hores d'ara es fa difícil el pronunciar-se amb rotunditat si Puig de Mors i Castell de Mors són una mateixa cosa, i menys encara sobre la validesa de la nostra hipòtesi per explicar els dos topònims, però cal concloure que tant les formes antigues documentades (Puig Damor el 1276, Castell de Mors el 1299), com la fonètica actual dels dos topònims, com l'entitat física dels dos indrets, abonen una explicació d'aquest tipus.

¹¹ Ramon Rosselló i Onofre Vaquer. *Història de Sencelles i Costitx (1229-1600)*. Govern Balear. Conselleria de Cultura, Educació i Esports: Palma, 1993. p. 29.

¹² Estanislau de K. Aguiló. *Partició de termes de les alqueries Benifat i Castell d'Amors*. BSAL 662-665 (1937) 78.

¹³ Per a les citacions següents vegeu: Jaume Albertí i Ramon Rosselló. *Història de Costitx*. Consell Insular de Mallorca/Ajuntament de Costitx: Costitx, 1997. p. 135-142.

Com és obvi, l'existència d'un topònim musulmà, Binibolaix, més o menys superposat al de Castell de Mors, no implica cap problema ni és res nou a la toponímia antiga de Mallorca. Mentre un topònim, Binibolaix, es construeix a partir d'un antropònim semític, Castell de Mors ho fa sobre una realitat oronímica (afortunadament el pas dels segles no ha fet desaparèixer aquesta evidència).

ARRELS ETIMOLÒGIQUES

Pel que fa al significat dels usos toponímics de morro i els seus derivats, ens movem entre contrafort avançat i abrupte d'una muntanya (*Gran Enciclopèdia Catalana* i *Diccionari de la Llengua Catalana* de l'IEC), massa de terra o de roca prominent (*Diccionari Català-Valencià-Balear* d'Alcover-Moll) i turó o bony prominent, però de cim aplatat (Coromines, DCELLC vol. V, p. 799). Des de principis de l'idioma morro s'aplica a indrets aturonats o prominents, a manera de promontori. Hi va haver una forma antiga morre, documentada el 1383, però predomina la forma amb o, encara que més densament al País Valencià i a les Illes Balears. També hi ha rastres antics de la forma apocopada morr. Guillem de Cervera deia en els seus *Proverbis* de mitjan s. XIII «Lo porch met atan leu / al fanc lo morr co.l peu (77b)».¹⁴ Al Capcir hi ha la forma apocopada *murs*.¹⁵ La duplictat de formes (morre/mor) ja és un fet en el domini occità, per això la seva observació a l'àrea nord-catalana i en textos de llenguatge provençalat és normal.

A tota l'àrea lingüística catalana hi ha un conjunt de topònims relacionats amb el preindoeuropeu *mor* > roca, petit pujol, però amb tendència a confondre's amb altres elements que poden procedir del llatí MAURUS o MORUM (i derivats com el diminutiu MAURELLUS), derivats de la morera i el seu fruit (MORA) o derivats de mur (MURUS). Per això cal anar amb compte: ni tot són moros, ni móres, ni murs, ni morros.

Per un altre cantó, de la data mossàrab del mot n'és testimoni Morredondo, nom de dos turons rodons a Torrent i a Picassent. Cal tenir esment, potser, a la forma Mormany de València (1238 alqueria de Morman; 1384 terme de Mormany; 1475 terme de Cotelles o de Mormany o de Payporta).¹⁶ També alqueria Mor a Felanitx, l'any 1243.¹⁷ Mor és, així mateix, un llinatge existent a diverses poblacions de Tarragona i Castelló.

Coromines analitza tota l'extensió del mot a les llengües romàniques (català, occità, francès, sard, italià, castellà i portuguès) i germàniques (alemany dialectal, baix alemany dialectal, neerlandès medieval i escandinau antic). Creu probable que tant en germànic com en els Pirineus i la Península sigui creació onomatopèica, i que el sentit primitiu fou el de l'alemany murren 'rondinar', creació paral·lela al llatí mur-mur-are i a l'alemany mur-mel-n, i es refereix al castellà i romànics morro, morroño, morrongo, denominació del gat imitant el seu mormol.

¹⁴ Joan Coromines. DCELLC, V p. 799.

¹⁵ Joan Coromines reproduceix «me futi de murs» (quan hi ha glaç, si no fa el cap viu) en boca d'un muntanyenc capcinès, dels Angles, el 1960. Diu que és una forma apocopada exclusiva del capcinès.

¹⁶ Carme Barceló Torres. *Toponímia àrabica del País Valencià. Alqueries i castells*. Ajuntament de Xàtiva: València, 1983.

¹⁷ Àngel Poveda Sánchez. *Repertori de toponímia arabo-musulmana de Mayurca segons la documentació dels arxius de la Ciutat de Mallorca (1232-1276/1229-1300)*. Fontes Rerum Balearium III (1979-1980) 81-119.

LA TOPONÍMIA CATALANA

Com a nom d'indrets muntanyosos, Morro és molt repetit a totes les terres catalanes (*Onomasticon*, vol. V, p. 406). Puig de Morro a Orfes, en el Gironès. A Mallorca hi és abundant: Es Morro Alt a Sa Dragonera, Morro de Cúber i Morro d'Almallutx (a la zona central de la Serra de Tramuntana), Morro de sa Vaca als Tossals Verds, no lluny dels dos anteriors.

Els derivats de la forma morro, amb la vibrant múltiple, són freqüents pertot arreu. *Morral* > morro, tossal o roca prominent molt estès des del Vallès fins a Ribagorça i la Plana de Castelló. A l'Alta Ribagorça hi ha el derivat morralera. A l'Alcora el Morral i les Casetes del Morral; a Culla Mallada del Morral Pardo, Mallada del Morral Redó, Mallada del Morral Roig; a Benafigos Mallada del Morral Roig, Molló del Morralet de la Taronja, la Morranda (per a Peraire¹⁸ Morranda seria un derivat de morro, a través dels dialectes mossàrabs, segons ell fa referència sempre a indrets que contenen el tret semàntic de pla de serra avançat); a Benassal els Morralets. Morrera de sentit semblant (Berguedà, Cardener, Prades, Segrià i Ribagorça). Morreres (Peramea). Morró és particular de Ribagorça. A Lasquarri Morró del Poll, cap extrem d'una serra. L'any 1010 es documenta Morrons de Güel a l'alta vall de l'Isàvena. A la Vall de Boí morró és munt o renglera de rocs. Morrot i morrell a Eivissa, cap al Cap de Cala Llentrisca hi ha uns morrells grossos (Coromines, St. Josep, 1963). El Morrot (Sector Marítim de Barcelona).

Les formes apocopades i amb r simple també són freqüents. Tenim un cas de morr toponímic en unes afrontacions rosselloneses de 1306, en una zona fronterera amb l'occità, «tro a la *Roca del Morr*, e del dit *Mor* va --- a Pug Lebrós, ves Vingrau» (Coromines: DCECLLC vol.V, p. 799 i *Onomasticon* vol. V, p. 406). El Mor és un antic castell i terme del municipi de Tàrrega (Urgell), al NW de la ciutat. El Mor també és un antic poble del municipi de Sant Ferriol (Garrotxa), situat al cim de la Serra del Mor, ja esmentat el 977. Sant Romà de Casamor a Cabanelles (Alt Empordà). Pla del Mas d'Amor (Juncosa) i Penya de l'Amor (Benassal) esmentats per Coromines.¹⁹ Mas de Mor a Vistabella del Maestrat.

Probablement també algun dels topònims la Móra i Móra —a la Ribera d'Ebre, Peralta de la Sal (aturonat a 769 m.), Tagamanent (dalt d'una carena), Granyanella, Navès (situat sota els cingles de Travil), Viladàsens i Lasquarri— poden tenir cosa a veure amb aquesta antiga significació oronímica, bé sigui en el sentit de pujol o de terra emergent en un riu. Punta de la Móra (promontori de la costa del Tarragonès). Relacionats amb aquests topònims cal esmentar, a més, El Moralet (Alacant), Pla de Moràs (Vall d'Aran), Carena Morera i cim de Coma Morera (Puigmal),²⁰ Moró, antic castell del Pallars central anomenat de castro Morone el 949 (a Senterada, prop del congost d'Erinyà, hi ha el Serrat de Moró), a la Vall de Boí, muntanya amunt de Taüll cometes i pletius de Moró, Moror (Pallars Jussà i Anoya), Moron a la Serra d'Espadà, a Castellar del Vallès el Moronell, com a eminència massissa, i les Envistes del Moronell, un altiplà en relació al primer.²¹ Al País Valencià, a

¹⁸ Joan Peraire. *Aproximació a la toponímia històrica de la Tinença de Culla (segles XVI-XVIII)*. Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica XLVIII p. 137-138.

¹⁹ Joan Coromines. *Onomasticon Cataloniae II (A-Be)*, p.183.

²⁰ Manel Figuera i Abadal. *Principals topònims de la línia de delimitació de la Cerdanya*. Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica XXXIII (Setembre, 1988) 51.

²¹ Joan-Manuel Coll i Riera i Gustau Erill i Pinyot. *Aproximació a la toponímia de Castellar del Vallès*. Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica XXIX (Setembre 1987) p. 91.

Vilafamés, sembla que el Tossal de Mollet era conegut històricament com a Tossal del Moró, ara denomina una partida.²² Coromines els relaciona amb un NP MAURO -ONIS.

A banda deix els nombrosos Tossal del Moro o Lloma del Moro, que en general semblen procedir de MAURUS. A Benimantell (La Marina meridional), per exemple, hi ha el Tossal o Lloma del Moro que Josep-David Garrido i Valls, seguint Galmés de Fuentes, fa derivar de l'arrel preromànica mor(r) > penya, turó rocalls.²³ El Puig del Moro, turó entre Ribes i Olivella. El turó del Moro a Sitges. Enric Ribes fa notar la gran abundància de topònims eivissencs amb el mot Moro: Torrent del Moro (Santa Eulària), Caló del Moro (Sant Antoni de Portmany), El Moro (escull davant el Pou del Lleó), etc.²⁴ Cal posar esment, però, a un topònim com el Moro a la costa de Cullera, conjunt de pedres i penyetes, unes a la vista i altres a un o dos metres de profunditat, i la Penyeta del Moro, petit escull aïllat,²⁵ potser en relació amb altres talassònims com el Morro de Sant Jordi, el Sec del Morret, Morro Maestral, etc., a Benidorm.

PAÍS BASC, ARAGÓ, GALÍCIA...

El mot és conegut en basc: muru > pujol, muru > munt, i també murru i morro. Murr-, diu Coromines, existia i ja era productiu en etapa ibèrica. Morrano, gran ribera de la Vall de Boí, seria un diminutiu basc de tipus normal de morro.

Mot també de les llengües hispàniques occidentals segons Coromines, però amb menys vitalitat que en català. En castellà la primera referència és de prop de 1600, només amb el sentit topogràfic: Morra 'parte superior y redonda de la cabeza', de principi del s. XVI. Els usos toponímics no són inexistents: las Morras (Villanueva del Duque, Còrdova), las Morrillas (Pozoblanco, Còrdova), Morrillos de Rocha (Adamuz, Còrdova), El Morro (Cuevas de Almanzora, Almeria).²⁶

Molt més freqüent a les zones d'influència aragonesa. Abundant a l'Alt Millars i l'Alt Palància, a la zona de llengua castellana de Castelló. El Morrón, partida de Cortes de Arenoso; Los Morrónes, d'Algimia de Almonacid, Caudiel, Sacañet, Toga, Argelita, Torrechiva, Arañuel, Zucaina, Ludiente, Castillo de Villamalefa i Cortes de Arenoso; La Peña'l Morrón de Pavías, etc. L'aragonès té mots com morrera, morro 'la parte más elevada de un cerro'; morro, loma, galayo, cerro, morrera 'la parte mas elevada de una montaña' i Morrón 'roca viva en el suelo de un solar, de una calle'.

Eligio Rivas ens dóna un bon grapat d'exemples de roques marines a les costes gallegues: Moroto (roca a la mar davant Dorrón), Serra de Morrazán, Lás de Morro de Cabaicastro (Sanxenxo), Malmuros (Chancelas), Morosa (Corrubedo) i Morosa (Fefiñáns). També hi ha

²² Pere Martínez Barreda. *Algunes partides de Vilafamés al segle XVIII*. Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica XLVIII (gener 1992) p. 94. El DCVB diu: «Sembla del llatí murone, derivat de llatí murus, mur» (VII, 585).

²³ Josep-David Garrido i Valls. *Toponímia del terme municipal de benimantell*. Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica LIV-LV (setembre-desembre de 1993).

²⁴ Enric Ribes. *Noms de lloc*. Edicions Can Sifre: Eivissa, 1992. (Arxipèlag; 2).

²⁵ Francesc Giner i Pereperes. *La toponímia litoral i marítima de Cullera* Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica XXIII (març 1986).

²⁶ Natividad Nebot Calpe. *Toponímia del Alto Mijares y del Alto Palancia: estudio etimológico*. Diputació de Castelló: Castelló, 1991. (Col·lecció Universitària).

molts d'altres topònims relacionats amb la mateixa arrel: Petón de Mouro (Aguíño), Murradas (Ogrobe), Mourello (Corbillón), Pedramoure (Salvatierra), l'impressionant penyal marí de Cabo Morás (Xove), etc. Però en el galleg també hi ha el testimoni d'aquest mot en el llenguatge viu: moreón 'montón grande'; morondón 'mujer gruesa y desaliñada'; mourenza 'roca'; morro 'monte, otero, saliente del hocico'; morouza i morreira 'montón de piedras en un terreno baldío juntadas'. Altres expressions més locals com morico 'montón' (Lemos); moradella 'montón de piedras' (Caurel); morica 'montón pequeñito' (Fondo de Vila); mourear 'trabajar arrancando piedra en el monte' (Sobral, Gustéi); morrullo 'pedrusco' (Cangas de Morrazo), etc.²⁷ I encara, murré 'montón de terrones que se quema'; morraceira 'tierra que sobresale en medio de un río'; esmorriar 'herir en la cabeza'; mura-della 'montón' de leña junto a la casa, etc. També hi ha els mots asturians muru i muria.²⁸

Portuguès: moreia i morouço 'montículo' i morro 'monte nao mui alto', en particular com a terme de navegació, molt documentat en els segles XVI i XVII (Coromines. DCECLLC vol. V, p. 800). A Itàlia, hi trobam l'italià mora 'montón de piedras', el sicilià murra 'penya elevada', el romà meridional morra 'roca', el cors mora 'montón de leña o estiércol'. Morro, Morra, Morrone, nom propi de muntanyes freqüent a la Campània i els Abruzzi;

OCCITÀNIA

A França penetra en els dialectes d'oïl fins a la línia Gironda-Vosges. Predomina a Occitània la forma morre. Coromines es refereix a l'aplicació toponímica moure 'mamelon' que Mistral explica en nota al cant I de Calendau (p. 46).²⁹ Segons Coromines la -e postula una RR doble precedent. En la llengua d'oc el mot és freqüent des de fi del segle XII. A punts de Gascunya, Llenguadoc i Llemosí hi ha la variant mour.

Camp Morre 'champ du monticule', Le Moure (Bouzigues, documentat el 1303 Aloco vulgariter apelato Morre del Fabre), Le Mourre (Balaruc-les-Bains), Serre de Mor (Rosis), Le Mourre Blanc (Mèze), Moure Pailhós (Brenas), Mourre-Sec (Plaisan), Moure Vert (Lauroux), entre molts d'altres exemples. El seu significat és: Occ. morre (ALF 893, au sens de > museau) 'terme employé sur la cote au sens de petit promontoire, ailleurs à celui de monticule arrondi, petite hauteur'.

La forma femenina és abundant a Occitània, 'Variante fém. du meme terme, au sens de > hauteur arrondie'.³⁰ A Mauguio hi ha Bois de l'Amour, derivat afrancesat del mas veí de La Mourre (el 1293 esmentat com a Mora, el 1330 Aloco dicto la Mora, 1668-9 la Moure), La Moure (Moulès-et-Baucels), Montagne de la Moure (Aumelas-Montbazin-Poussan, Montagne d'amour el 1770). També es documenten altres derivats: Morrada (Clermont, Brenas, Vélioux), Morral (Octon), Morrel (Cambon-et-Salvergues, Roquebrun,

²⁷ Eligio Rivas Quintas. *Toponimia de Marin*. Verba, anuario galego de filoloxia: Santiago de Compostela, 1982. (Anexo, 18).

²⁸ Eligio Rivas Quintas. *Toponimia de Marin*.

²⁹ Joan Coromines, DCECLLC vol. V, p. 800.

³⁰ Frank R. Hamlin. *Les noms de lieux du Département de l'Herault: nouveau dictionnaire topographique et etymologique*. Lacour / Eruditae Indagationes: Nimes, 1988.

Brenas, La Tour-sur-Orb, Valmascle) i formes com Morrel Ferrat (Olonzac), Morrel Gros (Beaufort), Morrels (Montesquieu), Morels (Sant Pau del Cabdal Jòus al Tarn),³¹ Morreló (Olargues), etc.

CONCLUSIÓ

En aquest text resta plantejada una hipòtesi que afecta dos topònims antics de Mallorca: Puig de Mors i Castell de Mors, ja documentats al segle XIII. La configuració topogràfica coincident d'aquests dos indrets obliga a posar en qüestió una interpretació antroponímica de la seva etimologia. Probablement es deu tractar d'una base mor-, d'origen molt antic, que ha deixat la seva empremta toponímica a les llengües de la Península, l'occità, el sard, el francès i l'italià. La seva data primerenca, i la presència ja en el *Llibre del Repartiment* de formes emparentades com Morell i Morelló,³² també la mateixa freqüència d'aquestes formes, fa pensar en un apel·latiu mossàrab (en tot cas coincident amb una forma, també apocopada i amb la vibrant alveolar simple, comuna al català antic i a l'occità).

³¹ *Repertoire Toponymique et ethnographique des communes du Tarn*. Institut d'Études Occitanes: Albi, 1988.

³² *Morell* és un topònim que a Mallorca és viu almenys a Artà, Muro, Pollença i ses Salines. *Morell* és una antiga contrada i possessió d'Artà que al *Llibre del Repartiment* ja apareix com a *Almorel*. El *Morell* de Muro es documenta com a *Murel* (1232) i com a *Morel* (1243). No sabem on eren les cases d'aquesta alqueria, però han sobreviscut els topònims *Pla de Morell*, *Creu de Morell* i *Camí de Morell*. A Pollença *Morell* es troba al lloc de Mandrava. A ses Salines denomina tota una contrada prop del poble. A Escorca també hi havia un *Morell* que es documenta al *Llibre del Repartiment* com *Alqueria Almorell*, actualment és la possessió de Muntanya. *Es Moreis* a Porreres sembla que és d'origen antroponímic. També hi ha: *Punta des Moreis* (Manacor), *Morella* (Andratx) i *Coma Morella* (Escorca). A Menorca hi ha *Morell* (lloc prop de Favàritx), *Cala Morell* (Ciutadella), *Morella Nou* i *Morella Vell*. A Catalunya i al País Valencià: *Bac Morell* (Camprodon), *Cap Morell* (Cadaqués), *El Morell* (Tarragonès), *La Morella* (muntanya del massís de Garraf), *Morellàs* (Vallespir), *Morell i Morella* (Els Ports).

Morelló és una alqueria del terme de Sencelles que ja apareix en el *Llibre del Capbreu* de Bearn el 1232: «*Alqueria Morelon*». El 1246 *Morayó*. La singularitat de la ubicació de les cases d'aquesta antiga alqueria aixecades sobre un bony aturonat són un argument important per veure-hi un *Mor* més els sufixos diminutius -elló. També: *Morelló* (Muro), *Moreió* i *Es Moreió* (prop de Sant Jordi a Ciutat de Mallorca), *Es Moreions* (Manacor). El topònim també és present al País Valencià: Solà i Freginals de *Morelló* (Sorita als Ports de Morella), *El Morelló* (partida en el terme de Palamó, Horta d'Alacant). A Calp hi ha *Morelló*, prop dels Banys de la Reina, que entra dins la mar.